

Examen VMBO-GL en TL

2023

tijdvak 1
dinsdag 30 mei
9.00 - 11.00 uur

Fries CSE GL en TL

Bij dit examen horen een bijlage en een uitwerkbijlage.

Beantwoord alle vragen in de uitwerkbijlage.

Dit examen bestaat uit 42 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 47 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Tekst 1 Lânskipslûd

- 1p 1 Wat is de funksje fan de ynlieding boppe de tekst?
- A De ynlieding bestiet út in konklúzje foarôf.
 - B De ynlieding formulearret in gearfetting foarôf.
 - C De ynlieding yntrodusearret de sjongster en har wurk.
 - D De ynlieding jout in anekdoate oer de sjongster en har wurk.
- 1p 2 Hokker rol spile it ûnderwerp natuer yn Nynke Laverman har libben as lyts famke?
- A De natuer wie foar Nynke benammen it plak dêr't se opgroeide.
 - B De teäterstikken dêr't Nynke oan meidie, giene faak oer de natuer.
 - C Nynke wie al op jonge leeftiid bewust fan de natuer om har hinne.
 - D Nynke wie mear dwaande mei thús boartsjen as mei de natuer.
- 1p 3 Neffens alinea 2 hat Nynke leard fan har reis nei Mongoalië en hat sy dy ûnderfining brûkt as ynspiraasje foar it nûmer *Neighbours*.
→ Hokker ynsjoch soarge foar dy ynspiraasje?
- 1p 4 Mei hokker fraach wrakselet Nynke as mem?
- A oft har bern it al begripe as sy oer polityk fertelle wol
 - B oft har bern wol bûten boartsje kinne yn dizze wrâld
 - C oft sy har bern derfan oertsjûgje kin hoe wichtich oft leafde is
 - D oft sy har bern earlik fertelle moat oer de problemen yn de wrâld
- 1p 5 Hokker útspraak jout it bêste oan wat yn alinea 2 oer de Nomaden en yn alinea 4 oer de Yndianen sein wurdt?
- A Nomaden en Yndianen fine beide dat alles lykweardich en oaninoar ferbûn is.
 - B Nomaden fiele har diel fan in gehiel en Yndianen fine dat neat fan de minske is.
 - C Nomaden fine dat de minske net better is as in stien of rivier, Yndianen hawwe eigen grûn.
 - D Nomaden sette de minske boppe-oan en Yndianen sette de natuer boppe-oan.
- 2p 6 Yn de alinea's 3 en 4 fertelt Nynke oer har bern.
→ Neam út elke alinea ien ding dat Nynke har jonges leare wol.
- 1p 7 “Dat pakt goed út” (rigel 79)
Wêr ferwiist it wurd ‘dat’ yn dy sin nei?
- A hoe't Nynke har album nei bûten ta bringt
 - B hoe't Nynke har projekt persoanlik belibbet
 - C hoe't Nynke har publyk djipgong oanbiedt

- 1p 8 Oan de ein fan alinea 5 wurdt trije kear ferwiisd nei stilstân.
→ Wêrtroch stie it libben foar Nynke stil?
- 2p 9 Nynke fertelt dat de perioade fan stilstean foar har as persoan ek positive effekten hie.
→ Neam **trije** dingen út alinea 5 dy't dy perioade Nynke opsmiten hat.
- 1p 10 Hokker kopke past it bêste boppe alinea 6?
A De tiid nimme
B In nije libbenswize
C Rûtines en gewoanten
D Sabbatical
- 1p 11 Sitearje de **sin** dêr't Nynke in aksje yn neamt dy't se ûndernimt yn it ramt fan har húshâldlike feroaringen.
- 1p 12 Hokker útspraak past it bêste by alinea 7?
Nynke hat it gefoel dat se
A in plant mei de woartels stevich yn 'e grûn is.
B mear omtinken jaan moatte soe oan oerfolken.
C net altyd goed past yn de Westerske wrâld.
- 2p 13 Yn de tekst leit Nynke ûnder mear út hoe't se har nij album *Plant* presintearret oan har publyk. Yn it skema hjirûnder steane dêr fjouwer bewearingen oer.
→ Set yn it skema op dyn útwurkblêd by elke bewearing in krúske ûnder 'wier' of 'net wier'.

bewearing	wier	net wier
Nynke biedt troch it jier hinne fragminten oan en bringt it album oan de ein fan it jier út.		
Nynke jout by elk liet eftergrûnynformaasje yn in podcast.		
Nynke lit har album groeie troch de nije wize fan lansearjen.		
Nynke sjongt de nûmers live foar publyk en fertelt der wat by.		

- 1p 14 Yn de tekst fertelt Nynke ûndere oare oer hoe't se de minske besjocht. Hokker útspraak past it bêste by har byld fan de minske?
A De minske en de natuer binne tige ferskillend.
B De minske feroarsaket klimaatfersteuring.
C De minske is ûnderdiel fan in grutter gehiel.
D De minske kin him oeral op 'e wrâld thúsfiel.

- 1p 15 “Dan soe ik it leafst in plant wêze wolle, mar hoe sjit ik woartel yn beton?” (rigels 122-124)
Hokker stylmiddel wurdt brûkt yn de slotsin fan de tekst?
A byldspraak
B irony
C oerdriuwing
D tsjinstelling
- 1p 16 Wat is it wichtichste doel fan de skriuwer mei dizze tekst?
A aktivearje
B ferdivedearje
C ynformearje
D oertsjûgje
- 1p 17 Wat is it wichtichste doel fan Nynke Laverman yn dizze tekst?
A aktivearje
B ferdivedearje
C ynformearje
D oertsjûgje

Tekst 2 Fielst dy in Fries, Nederlanner of European?

- 1p 18 De earste sin fan de ynliding boppe de tekst is: “Identiteit: Wa bisto?”
Hoe slút it ferfolch fan dy ynliding dêr op oan?
A Der wurdt in antwurd op de fraach jûn.
B Der wurdt in miening oer de fraach jûn.
C Der wurdt in taljochting by de fraach jûn.
- 1p 19 Wat is de wichtichste funksje fan alinea 1?
A Alinea 1 jout in oanfolling op de fraach út de ynliding boppe de tekst.
B Alinea 1 jout in opsomming fan alles dat past by de Fryske identiteit.
C Alinea 1 leit út wat in echte Fries is en wat in echte Fries docht.
D Alinea 1 stelt in fraach oer wat de Fryske identiteit no eins is.

De volgende inleiding hoort bij de vragen 20 en 21.

Yn alinea 2 fertelt Mart dat er in better byld fan syn identiteit krige yn de perioade dat er in protte reizge.

- 1p 20 Wêr waard dat byld better troch?
- 1p 21 Hokker foarbyld jout Mart fan in better byld fan syn eigen identiteit?

De volgende inleiding hoort bij de vragen 22 en 23.

De alinea's 3 en 4 geane oer ferskate eleminten fan Mart syn ideeën oer identiteit.

- 1p 22 Hokker kopke past it bêste boppe alinea 3?
A Freonen
B Oerienkomsten
C Ofwikseling
- 1p 23 Hokker kopke past it bêste boppe alinea 4?
A Jinsels wêze
B Súdwesthoeker
C Thúskommen
- 1p 24 Hokker **two** oerienkomsten tusken himsels en de minsken yn Starum neamt Mart yn alinea 3?
- 1p 25 Hoe slút de sin "Syn grut ... te stean." (rigels 72-74) oan op it sinpart "nei in ... te gean." (rigels 70-72)
A It is in ferklearring.
B It is in foarbyld.
C It is in konklúzje.
D It is in miening.
- 1p 26 "Ik genietsje fan dy frijheid en ôfwikseling." (rigels 86-87)
Hokker sitaat út alinea 3 ferklearret it bêste wêr't frijheid en ôfwikseling foar Mart op delkomme?
A "Ik haw ferskillende freonen troch Fryslân dêr't ik mei omgean."
(rigels 74-76)
B "Ik haw net ien manier fan wêzen." (rigel 81)
C "Mart de reizger is oars as Mart dy't op syn wurk is." (rigels 82-83)
- 1p 27 "In protte oerienkomsten mar ek ferskillen krij ik te hearren as ik it petear oangean mei Sieuwke" (rigels 103-105)
Wat is it ferbân tusken dy sin en de foargeande alinea's 2 oant en mei 4?
A It is in konkludearjend ferbân.
B It is in opsomjend ferbân.
C It is in tsjinstellend ferbân.
D It is in útlizzend ferbân.
- 2p 28 Yn alinea 5 fertelt Sieuwke dat in neidiel fan wenjen yn in doarp as De Gaastmar is dat de sosjale kontrôle grut is. Dat betsjut dat minsken inoar yn de gaten hâlde.
→ Hokker gefolgen fan dy situaasje neamt Sieuwke?
Jou **trije** gefolgen.

- 2p **29** Yn alinea 6 ferliket Siewwke Sint Maarten mei it doarp dêr't sy weikomt.
→ Jou **ien** oerienkomst en **ien** ferskil.
- 1p **30** “ik bin wol fleksibel.” (rigels 153-154)
→ Lis út wat Siewwke mei dy útspraak bedoelt.
Helje dyn antwurd út alinea 6.

Tekst 3 Sinte Lucia yn Fryslân

- 1p **31** Wat is de funksje fan de ynlieding boppe de tekst?
De skriuwer wol de oandacht fan de lêzer lûke troch
A de lêzer nijsgjirrich te meitsjen.
B in antwurd op in fraach te jaan.
C in gearfetting fan de tekst te jaan.
D in persoan te yntrodusearjen.
- 1p **32** “Subsydzje mei neikontrôle, sis mar.” (rigels 28-29)
Wat bedoelt de skriuwer mei dy konklúzje?
De frou en bern fan Sinteklaas kontrolearje oft
A alle bern harren boartersguod wol fertsjinne hawwe.
B alle bern wol genôch boartersguod krigen hawwe.
C alle bern wol goed op harren boartersguod passe.
D alle bern wol wiis binne mei harren boartersguod.
- 1p **33** Hoe kaam Waling Dykstra neffens de skriuwer oan it ferhaal fan Sintelesij?
A Hy hie it ferhaal fûn yn in Nederlânsktalich boek.
B Hy hie it ferhaal heard en dêrnei opskreaun.
C Hy hie it ferhaal sels betocht.
- 1p **34** Yn alinea 3 stelt de skriuwer de fraach “Mar kloppet dy ferklearring wol?”
(rigel 30)
→ Lis út wêrom't de skriuwer dy fraach stelt.
- 1p **35** Wat is de funksje fan alinea 3?
A It is in anekdoate.
B It is in gearfetting.
C It is in probleemstelling.
D It is in útlis.
- 1p **36** Hokker bewearing docht de skriuwer yn alinea 3?
A Sintelesij hat har eigen feest.
B Sinte Merij is in suster fan Sintelesij.
C Sintelesij is de frou fan Sinteklaas.

- 1p **37** Wêrom waard Lucia straft?
Helje dyn antwurd út alinea 4.
- 1p **38** Alinea 5 jout ynformaasje oer Lucia har betsjutting as hillige.
→ Wat is symboalysk foar Sinte Lucia, neffens alinea 5?
- 1p **39** Der binne oerienkomsten tusken de persoanen Sinte Lucia en Sinteklaas.
→ Neam út alinea 6 **ien** oerienkomst.
- 1p **40** It feest fan Sintelesij/Sinte Lucia wurdt yn Skandinavië sjoen as it feest fan ljocht.
→ Wêrom is dat it gefal?
Helje dyn antwurd út alinea 7.
- 1p **41** Wat is it ferbân tusken de alinea's 7 en 8?
A It is in ferlykjend ferbân.
B It is in konkludearjend ferbân.
C It is in tsjinstellend ferbân.
D It is in útlizzend ferbân.
- 1p **42** Wat binne de doelen fan de tekst?
A ferdivedearje en ynformearje
B ynformearje en oertsjûgje
C oertsjûgje en ferdivedearje

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.